

starczy ich formalne uznanie za pomniki przyrody, należy wprowadzić zakaz parkowania na chodnikach ulic, przy których rosną rośliny drzewiaste, niektóre drzewa ogrodzić, a przed nimi na przecie metalowym lub słupku umieścić tabliczkę „Pomnik przyrody ...”. Nie należy tych tabliczek przybijać do pni drzew. Ostatecznie można je zawieszać na konarach w niższych partiach korony drzewa. Niektóre drzewa wymagają zabezpieczenia ran i ubytków węglbnych.

Cezary Pacyniak, Danuta Markowska

Z MIĘDZYNARODOWEJ OCHRONY PRZYRODY

Kształcenie przygotowujące do uprawiania turystyki respektującej zasady ochrony przyrody

Zgodnie z przyjętymi przez Europejskie Komitety Komisji Edukacji i Komunikacji IUCN planami współpracy na lata 1991—1993 zorganizowana została w Słowenii (Kranjska Góra) w dniach 17—24 września 1992 r. interesująca konferencja, poświęcona kształceniu przygotowującemu społeczeństwa Europy do uprawiania turystyki respektującej zasady ochrony przyrody (Educating for Sustainable Tourism).

W organizacji konferencji współuczestniczyły: Wydział Biotechniczny Uniwersytetu w Lublanie oraz Wschodnioeuropejski, Północno-Zachodnioeuropejski i Południowoeuropejski Komitet Komisji Edukacji i Komunikacji IUCN. Kilkudziesięciu uczestników reprezentowało kraje europejskie (Anglię, Belgię, Chorwację, Czecho-Słowację, Danię, Finlandię, Grecję, Hiszpanię, Litwę, Księstwo Lichtenstein, Polskę — 3 osoby, Rosję, Rumunię, Słowenię, Szkocję i Węgry). Ponadto 1 osoba przybyła z Nowej Zelandii i 1 z Republiki Mali. Gospodarze dążyli do zachowania właściwych proporcji między prelekcjami, komunikatami, dyskusjami a zajęciami terenowymi umożliwiającymi zaznajomienie się uczestników konferencji z pięknem przyrody znacznej części Słowenii, problemami ochrony przyrody i środowiska tego niewielkiego kraju (powierzchnia 20 265 km²) oraz organizacją turystyki i jej wpływem na środowisko przyrodnicze.

Wprowadzenie do tych zagadnień stanowiły referaty na temat „Rozwoju turystyki w Słowenii, aktualnej sytuacji i przewidywanych perspektyw rozwojowych” (M. Jeršič) oraz bogata audio-wizualna prezentacja walorów przyrody Słowenii (B. Kladnik). Przedstawiono specyficzne problemy turystyki i sportów uprawianych na terenie górskiej miejscowości Kranjska Gora i okolicy (J. V. Budinek,

J. Gregori, M. Dvoršak) — w tym szczególnie dotyczące narciarstwa (ponad 20 wyciągów narciarskich, skocznia wyczynowa w Planicy). Uczestnicy konferencji zwiedzili źródłiska Sawy (jeziorko „Zelenci” oraz torfowisko w dolinie Sawy). Zostali zaznajomieni (J. Michelič) z przyrodą jedyne go wysokogórskiego parku narodowego Słowenii, a mianowicie z przyrodą Triglavskiego Parku Narodowego położonego na terenie Alp Julijskich (o pow. 84 805 ha). Jego nazwa wywodzi się od najwyższego szczytu Triglav (2864 m). Trasa wyprawy prowadziła serpentynami wzdłuż Wielkiej Pisznicy do schroniska na Gozdie (1226 m) ze wspaniałym widokiem na szczyty: Vršč (1737 m), Prisojnik (2547 m) i Vratice (1799 m), a stąd w dolinę do źródeł Soczy i będącego w końcowym etapie budowy Centrum Informacyjnego przy Triglavskim Parku Narodowym, do którego wkrótce przeniesie się muzeum przyrodnicze. Zwiedzono podalpejskie miasteczko Bovec (483 m n.p.m.), a następnie zaznajomiono się z problemami ochrony wód górnego biegu Soczy o kryształowych wodach. Jest ona wielką atrakcją dla turystów i sportowców (kajakarstwo, raffing). Niekontrolowany silny wzrost liczby turystów i sportowców w sezonie letnim niesie ze sobą konkretne zagrożenia dla tej rzeki — zanieczyszczenie wód i wybrzeży, zniszczenie szaty roślinnej.

W Słowenii podejmuje się działania mające na celu odciążenie najbardziej dotychczas eksploatowanych przez turystów, sportowców i wczasowiczów terenów. W tym celu propaguje się noclegi i wyżywienie na farmach rolniczych, np. w miejscowości Logaršče (550 m n.p.m.) k. miasta Most na Soczy, których właściciele są dobrze przygotowani do podejmowania tych nowych dla nich zadań. W planach perspektywicznych przewiduje się w Słowenii uruchomienie małych hoteli i pensjonatów oraz rezygnację z budowy olbrzymich kombinatów turystyczno-wypoczynkowych. W pobliżu Lipic zwiedzono zespół jaskiń („Skočjanske Jame”), będących częścią rezerwatu przyrody („Rakov Skočjan”), obiektem wpisanym do rejestru światowego dziedzictwa kultury. Program obejmował także zwiedzanie nadmorskich miejscowości Koper, Izola i Portorož oraz Parku Krajobrazowego Sečovelje ze sławnymi, od 700 lat eksploatowanymi salinami na podmokłym wybrzeżu morskim.

W toku obrad przedstawiciele innych państw zwracali uwagę na specyficzne dla ich kraju relacje między turystyką a problemami ochrony przyrody i środowiska. Omawiano więc zagadnienia dotyczące turystyki wysokogórskiej w Rumunii, Słowacji i Księstwie Lichtenstein, działania zmierzające do upowszechniania „ekoturystyki”, tj. turystyki uwzględniającej zasady ochrony przyrody i środowiska (w węgierskich parkach narodowych, na nadmorskich terenach wydmych Danii, na greckiej wyspie Kos, na wyspach Orkanach w Szkocji i innych terenach).

Znaczna jednak część komunikatów odnosiła się bezpośrednio do

spraw związanych z formalną i nieformalną edukacją środowiskową. J. Čeřovskí (Czecho-Słowacja) przedstawił główne powiązania między turystyką, ochroną przyrody i edukacją środowiskową oraz wkład Komitetów Europejskich we wdrażanie wartościowych rozwiązań dydaktycznych prowadzących do kształtowania postaw turystów zgodnych z zasadami ochrony przyrody. W. Stawiński (Polska) jako główną przyczynę dewastacji przyrody przez turystów i organizatorów turystyki wymieniał słabą znajomość zasad ochrony przyrody, brak odpowiednich umiejętności, a szczególnie postaw — w tym poczucia odpowiedzialności za stan przyrody. Zwracał uwagę na marginesowe potraktowanie tych zagadnień w programach nauczania biologii i geografii i stale obniżającą się częstotliwość organizowania zajęć terenowych przez nauczycieli tych przedmiotów. Uzasadnił potrzebę opracowania specjalnego przewodnika dla turystów i organizatorów turystyki, który by zawierał konkretne wskazówki odnoszące się do uprawiania turystyki respektującej wymogi ochrony przyrody i środowiska, oraz przedstawił jego projekt. Uczestników konferencji zaznajamiano z różnymi możliwościami i formami działań edukacyjnych, skierowanych na włączanie uczniów i dorosłego społeczeństwa w rozwiązywanie lokalnych problemów związanych z organizacją i uprawianiem turystyki. Podawane były przykłady ze Słowenii (B. Marentič-Požarnik), Finlandii (L. Norberg), Szkocji (R. Grant) i Nowej Zelandii (D. Springelt, B. Springelt, C. M. Hall). Uczestników konferencji zaznajomiono również z formami kształcenia organizatorów turystyki w akademiach wychowania fizycznego i akademiach ekonomicznych w Polsce (W. S. Zatek).

W ostatnim dniu obrad przedyskutowano i przyjęto tekst podsumowania i rekomendacji adresowanych do różnych instytucji odpowiedzialnych za organizację turystyki i edukacji środowiskowej.

Wiesław Stawiński